

Nawoord

In het derde deel van Zola's Rougon-Macquart-cyclus, *De buik van Parijs*, staat een architectonisch symbool van de industriële revolutie centraal, *Les Halles*, de Hallen van Parijs. De markthallen van Parijs bestonden al in de twaalfde eeuw als openluchtmarkten. In de negentiende eeuw werden de markthallen ondergebracht in een monumentaal 'gebouw' met overdekte straten en verdiepingen, opgericht uit gietijzer en glas, ontworpen door architect Victor Baltard, gebouwd van 1854 tot 1866 onder het bewind van Georges-Eugène Haussmann, prefect van Parijs. Analoog aan dit gigantische industriële symbool is de Crystal Palace in Hyde Park in Londen, gebouwd in 1851 ten behoeve van de eerste wereldtentoonstelling. Crystal Palace is gebouwd door kassenbouwer Joseph Paxton (1803-1865) van hout, gietijzer en glas. Voor de wereldtentoonstelling van 1889 in Parijs werd de spectaculaire Eiffeltoren van 317 meter hoog smeedijzer gebouwd, ontworpen door Maurice Koechlin en Émile Nouguier, medewerkers van Gustave Eiffel, die meester was in de architectuur met smeedwerk.

De industriële revolutie, die in Engeland startte, begon rond het midden van de achttiende eeuw en duurde tot 1840. Het hield de overgang in van het handmatig naar machinaal vervaardigen van goederen. Dit machinaal vervaardigen, waardoor productie op grote schaal mogelijk werd, leidde tot een enorme behoefte aan arbeiders voor de fabrieken. De overdaad aan nieuwe werkgelegenheid zorgde voor een trek vanuit de dorpen naar de grote stad; een grote cultuuromslag. Pas in 1900 kwam de industrialisatie in de andere Europese landen goed op gang.

Het gebouw van *Les Halles* herbergde een basale functie voor de grote stad Parijs. De inwoners van die immense stad moesten gevoed worden en *Les Halles* bevoorraadden de stad vanuit die kern. De mensen die er werkten, vormden een min of meer gesloten groep, en vervulden de taak om dagelijks de voorraad te leveren voor al die huishoudens, café's, restaurants, kantoren en instellingen die de voedselvoorziening verzorgden voor de stad. In *Les Halles* zelf waren geen korenvelden of velden waar de groente ontkiemde en de bloemen bloeiden; dat gebeurde

op de landerijen van de dorpen eromheen. Iedere dag voordat de zon opkwam, was er een karavaan van volgeladen karren die naar *Les Halles* trok en aan het eind van de ochtend vertrok de karavaan, vaak met het afval van *Les Halles*, terug naar de dorpen rond Parijs.

Deel III van de cyclus is een hommage aan *Les Halles* en Zola heeft een documentarisch beeld geschetst van het reilen en zeilen van de bevoorrading van Parijs als hoofdstad van het land. Groentetelers, boeren, fruittelers, bloementelers en al die beroepen die samenhangen met de bevoorrading, de verwerking en de handel van wat Zola 'de buik van Parijs' noemde.

Met eindeloos geduld benoemde hij de namen van de groentes, de kazen, het vlees, de vis, het gevogelte en de bloemen. Hij beschreef ze niet alleen in de in die tijd moderne, naturalistische stijl, maar ook als een historicus die alle gegevens precies noteert voor het nageslacht.

Les Halles van Zola vormt een klein dorpje op zich met alle menselijkheid van dien. De handel met de verkoop in het groot en die in het nietige klein, zoals van het oude vrouwtje dat een paar wortels koopt om die weer door te verkopen, is de as waar de activiteit om draait. De rivaliteit, roddel en achterklap is de menselijke dynamiek die door het dorp heen geweven wordt. De groep semi-intellectuelen die in een café, geheimzinnig, grootse plannen maakt voor een opstand die alleen in woorden is gevat en niet uitgevoerd wordt of zou kunnen worden. Dit veroorzaakt een onstuitbare stroom van roddel en achterklap die uiteindelijk leidt tot het uitbannen van een centrale figuur van de visserijhal, Florent.

De historische achtergrond in deel III is de onrust van de naweeën van 2 december 1848 en het broeierige Parijs waar oppositie tegen de regering ontstaat. In de opstand van 2 december raakte Florent, de hoofdfiguur, verzeild in een misverstand, waardoor hij verdacht werd van bloedige daden, terwijl hij onschuldig was. Hij wordt gedeporteerd naar de strafkolonie Cayenne en komt jaren later terug naar Parijs.

Florent is niet een telg uit de oorspronkelijk door Zola bedachte groep. Hij is via zijn broer indirect verwant met wie uiteindelijk de daadwerkelijke hoofdfiguur blijkt te zijn, Lisa. Zij is de dochter van Antoine Macquart en daarmee de kleindochter van Adélaïde en de zwerver.

Zola verweeft vele verhaallijnen in een roman. Een van de lijnen is de wijze waarop mensen over derden praten. In het dorpje van *Les Halles* en de directe omgeving groeit roddel en achterklap. Zola brengt deze mensen psychologisch in beeld en laat zien hoe het werkt en waartoe het leidt. De dynamiek van roddel en achterklap en het stimuleren van een angstcultuur geeft aarzeling en gretigheid om eraan mee te doen. Zo kruipt er een morele draad door het verhaal heen. Uiteindelijk leidt de roddel en achterklap ertoe dat de hoofdfiguur Florent door het netwerk van kwaadsprekerij opnieuw gedeporteerd wordt. Aan het einde van de

morele draad bespelen aanleg en omgeving het denken en voelen van de daadwerkelijke hoofdfiguur Lisa, in haar zelfreflectie over de moraliteit van haar gedrag, terwijl velen haar voor zijn gegaan en zij de laatste is die de stap zet, wat wel de doorslaggevende stap blijkt te zijn. Een indrukwekkend palet van moraliteit, dat tijdens het lezen wat ergernis kan oproepen van: 'Alweer? Dat weten we nu wel!', maar dat in zijn finesses getoond moet worden om de ernstige consequenties te laten ervaren.

Martine France Delfos